

DÓMSTÓLARÁÐ

Alþingi
Erindi nr. P 128/1536
komudagur 6.3.2003

Allsherjarnefnd Alþingis
b.t. Helgu E. Þórisdóttur nefndarritara
Alþingi
150 Reykjavík

Reykjavík, 4. mars 2003

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum nr. 19 12. febrúar 1940 (kynferðisbrot gegn börnum og mansal).

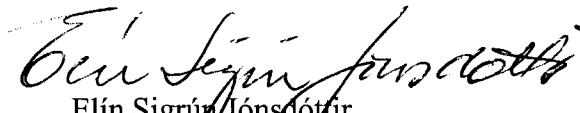
Með bréfi, dagsettu 18. febrúar sl., var Dómstólaráði sent til umsagnar framangreint frumvarp til laga um breytingu á almennum hegningarlögum nr. 19/1940.

Dómstólaráð fjallaði um frumvarpið á fundi sínum 27. febrúar sl.

Dómstólaráð fer með hluta af stjórnslu héraðsdómstólanna. Það er mat ráðsins að það eigi að jafnaði ekki að hafa áhrif á lagasetningu, þegar frá er talin réttarfarslöggjöf og löggjöf sem varðar skipulag og starfshætti dómstóla með einhverjum hætti.

Með vísan til framangreinds telur ráðið ekki ástæðu til þess að álykta um frumvarpið.

F.h. Dómstólaráðs

Elín Sigrún Jónsdóttir
framkvæmdastjóri

Dagsetning

Tilvísun

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8 – 10
150 Reykjavík

4. mars 2003

Fangelsismálastofnun vísar til bréfs allsherjarnefndar Alþingis, dags. 18. febrúar sl., þar sem stofnuninni var sent til umsagnar frumvarp til laga um breyting á almennum hegningarlögum nr. 19/1940, 567. mál, kynferðisbrot gegn börnum og mansal.

Meginefni frumvarpsins er tvíþætt, þ.e. að hækka refsimörk vegna kynferðisbrota sem beinast að börnum og að lögfesta nýtt ákvæði sem leggi refsingar við svonefndu mansali.

Vegna þeirrar tillögu að hækka refsimörk vegna kynferðisbrota sem beinast að börnum vill Fangelsismálastofnun vekja athygli á að þar sem gripið hefur verið til þyngingar refsingar í þeim tilgangi að fækka afbrotum sýna rannsóknir að refsipynging hefur lítil eða engin áhrif á brotafjölda í viðkomandi málaflokki. Þá getur lengri fangelsisvist aukið hættu á að viðkomandi einstaklingur eigi erfitt með eða verði ófær um að sjá fyrir sér að fangelsisvist lokinni. Margir þessara manna eiga fjölskyldur sem eiga oft við ýmis félagsleg vandamál að stríða meðan þeir afplána refsingu sína. Þegar refsingar eru þyngdar leiðir það til að föngum fjölgar og hefur það aukin útgjöld í för með sér.

Fangelsismálastofnun hefur engar athugasemdir við ákvæði frumvarpsins um mansal.

Nefndasvið Alþingis
Helga Þórisdóttir, nefndarritari
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík.

Reykjavík, 11. mars 2003

Umsögn Laganefndar Lögmannafélags Íslands um frumvarp til laga um breytingu á hegningarlögum nr. 19/1940; þskj. 918 - 567. mál., 128. löggjafarþing 2002-2003.

Laganefnd Lögmannafélags Íslands hefur fengið ofangreint frumvarp til umsagnar, en umsagnarbeiðni mun í upphafi hafa misfarist, og er umsögn því svo seint á ferð.

Laganefnd tekur undir fyrirhugaða breytingu á almennum hegningarlögum að því er varðar nýja grein, 227. gr. a, sem ætlað er að sporna við mansali.

Þá sýnist laganefnd að til bóta sé lagfæring tæknislegs eðlis sem fyrirhuguð er skv. 1. gr. frumvarpsins, og tekur einnig undir fyrirhugaða breytingu í 5. gr. frumvarpsins, sem lýtur að því að gera tiltekna háttsemi sem nú er refsiverð gagnvart ungmennum 14-16, einnig refsiverða gagnvart 16 og 17 ára ungmennum.

Hins vegar getur laganefnd ekki mælt með þeim breytingum sem fyrirhugaðar eru á 200. og 201. gr. almennra hegningarlaga. Í fyrsta lagi telur laganefnd rétt að benda hér á eins og hún hefur iðulega gert áður í umsögnum sínum til allsherjarnefndar, að það er heldur óheppilegur sá háttur að endurskoða smáhluta löggjafar í einu fremur en að heildarendurskoðun fari fram. Má minna á umsögn nefndarinnar um breytingar sem urðu til hækkunar á refsímörkum í fíkniefnabrotum fyrir nokkrum misserum.

Laganefnd telur að síðastnefndar breytingar myndu ekki ná því markmiði sem að virðist stefnt samkvæmt frumvarpinu, enda er hér aðeins lagt til að refsímörk verði hækkuð að því er varðar tiltekin kynferðisbrot gegn börnum, en ekki öll. Þannig er engin breyting lögð til á 202. gr. laganna, sem þó er það ákvæði sem langoftast reynir á í framkvæmd. Hin fyrirhugaða breyting sjálf myndi heldur ekki að því er séð verður vera til þess fallin að hækka dæmdar refsingar fyrir kynferðisbrot gegn börnum yngri en 14 ára, þar sem brot gegn þeim sem ættu undir þau ákvæði sem fyrirhugað er að breyta, myndi einnig varða við 202. gr. (*concursum idealis*).

Telur laganefnd að heildarendurskoðun á refsímörkum XXII. kafla almennra hegningarlaga þyrfti að koma til, sé stefnt að hærri refsingum í tilteknum brotategundum kaflans. Laganefnd hefur af öðru tilefni bent á að tímabært sé að endurskoða refsímörk í hegningarlögunum í heild sinni.

Virðingarfyllt,

f.h. laganefndar Lögmannafélags Íslands _____
Jóhannes R. Jóhannsson, hrl.
formaður

Alþingi
Erindi nr. Þ 128/1494
komudagur E 2 2003
128/1494

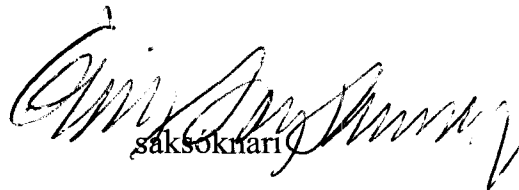
LÖGREGLUSTJÓRINN Í REYKJAVÍK
Hverfisgötu 115 – Sími 569 9000 – Telefax 569 9099

ES/pka

Reykjavík, 4. mars 2003

Með bréfi allsherjarnefndar Alþingis, dagsettu 18. f.m., barst þessu embætti til umsagnar frumvarp til laga um breyting á almennum hegningarlögum, 567. mál, kynferðisbot gegn börnum og mansal. Í athugasemdum með frumvarpinu kemur fram að það sé samið á vegum refsiréttarnefndar að tilhlutan dómsmálaráðherra.

Frumvarpið hefur verið yfirfarið af hálfu embættisins og gerir embættið ekki athugasemdir við það.

saksökniari

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Alþingi
Erindi nr. P 128/1373
komudagur 28.2.2003

RÍKISLÖGREGLUSTJÓRINN

Reykjavík 26. febrúar 2003
Tilvisun: 2003020194
091.1

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

**Frumvarp til laga um breyting á almennum hegningarlögum 567. mál, kynferðisbrot
gegn börnum og mansal.**

Allsherjarnefnd Alþingis tilkynnist hér með að Ríkislögreglustjórinn gerir engar athugasemdir
við frumvarpið.

F.h.r.

Hjalti Pálmarsson

RÍKISSAKSÓKNARI

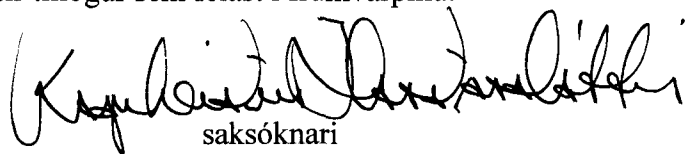
Alþingi
Erindi nr. P 128/1319
komudagur 25.2.2003

RH/jhb
B. 215/03

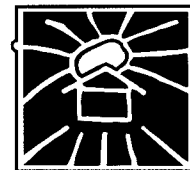
Reykjavík, 25. febrúar 2003

Ríkissaksóknara hefur borist til umsagnar, með bréfi allsherjarnefndar Alþingis dags. 18. þ.m., frumvarp til laga um breyting á almennum hegningarlögum, 567. mál, kynferðisbrot gegn börnum og mansal.

Af hálfu ríkissaksóknara er tekið undir tillögur sem felast í frumvarpinu.

saksóknari

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Umsögn Stígamóta um hegningalagafrumvarp um kynferðisbrot gegn börnum og mansal (567. mál)

Reykjavík 5.3.2003

Stígamótakonur þakka fyrir að fá tækifæri til þess að veita umsögn í svo mikilvægu máli sem hér er á ferðinni og fagna tilkomu þessa frumvarps.

Í frumvarpinu kemur fram aukinn skilningur á kynferðisofbeldi og afleiðingum þess á þá sem því eru beittir. Sérstaklega fögnum við nýju ákvæði í 5. gr. frumvarpsins varðandi mansal

Í athugasemdum með frumvarpinu er boðað að vænta megi endurskoðunar á lagasetningu varðandi klám og vændi. Það er von okkar að sú endurskoðun skili sér brátt í nýju frumvarpi til breytinga á almennum hegningarlögum

Við gerum eftirfarandi efnislegar athugasemdir varðandi einstakar greinar frumvarpsins:

1. gr. og 4. gr. a eru lagatæknilegs eðlis og gerum við engar athugasemdir við þær.

Við teljum að refsihækkunin sem felst í 2. og 3. gr. frumvarpsins eigi fullan rétt á sér í ljósi alvarleika umræddra brota og vera í fullu samræmi við refsiramma 202. gr. alm. hegningarlaga nr. 19 1940 með áorðnum breytingum.

Við viljum þó leggja til frekari breytingar á þessum greinum og felast þær í eftirfarandi:

1. Að í 2 gr. frumvarpsins komi ákvæði sem kveði á um lágmarksrefsingu sem verði í samræmi við 194. gr. alm. hegningarlaga nr. 19/1940. Jafnframt leggjum við til að 16 ára aldursmarkið í 200 gr. alm. hegningarlaga nr. 19/1940 verði hækkað í 18 ár til samræmis við 18 ára aldursmörkin í 201. gr. alm. hegningarlaga og þær breytingar á aldursmörkum sem lögð eru til 4. gr. frumvarpsins og við teljum eðlilegar.
2. Að í 3. gr. frumvarpsins komi ákvæði sem kveði á um lágmarksrefsingu varðandi brot á 1. mgr. 202 gr. alm. hegningarlaga í samræmi við tillögu okkar varðandi 2, gr. frumvarpsins.

Varðandi 5. gr. frumvarpsins viljum við vekja sérstaka athygli á því ákvæði Palermosamningsins sem kveður á um að mansal sé refsivert óháð því hvort mansalsþoli hafi samþykkt verknaðinn. Í annarri málsgrein frumvarpsins (tölulíð 1) sem vísar til gildandi laga varðandi ólögsmæta nauðung, frelsisviptingu eða ólögsmæta blekkingu virðist okkur gengið skemur en Palermo-samningurinn gerir ráð

Stígamót

fyrir. Við leggjum því til að þetta atriði verði skoðað nánar, og það tryggt að lög hindri ekki að Ísland geti sem fyrst fullgilt þann samning.

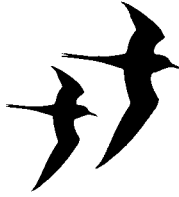
Með vinsemd og virðingu

f.h. Stígamóta

Guðrún Jónsdóttir

*f.h. Guðrúnar
Hauðvör Hauðvörðóttur*

Alþingi
Erindi nr. P 128/1605
komudagur 7.3.2003

UMBOÐSMAÐUR BARNA

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10,
150 Reykjavík

Reykjavík, 7. mars 2003
Tilvísun: UB 0303/4.1.1

Efni: Frumvarp til laga um almenn hegningarlög, 567. mál, kynferðisbrot gegn börnum og mansal

Vísað er til bréfs allsherjarnefndar Alþingis, dagsett 18. febrúar 2003, þar sem óskað er eftir umsögn minni um ofangreint frumvarp.

I

Árið 1997 lét ég taka saman skýrsluna "Heggur sá er hlífa skyldi", um kynferðisbrot gegn börnum og ungmennum. Eru í skýrslunni borin saman ákvæði íslenskra laga um kynferðisbrot, meðferð og framkvæmd slíkra mála hjá lögreglu og dómstólum við réttarstöðuna í þessum málaflokki í Danmörku, Noregi og Svíþjóð ásamt því að settar eru fram tillögur til breytinga á íslenskum lögum til að styrkja réttarstöðu barna, sem fórnarlamba kynferðisofbeldis. Um leið og ég kynnti skýrsluna fyrir þáverandi dómsmálaráðherra, kom ég á framfæri nokkrum tillögum mínum til úrbóta á m.a. ákvæðum almennra hegningarlaga, nr. 19/1940, sbr. lög nr. 40/1992. Ein af tillögum mínum var að tekið yrði upp ákvæði í almennum hegningarlögum er mæli fyrir um *eins árs lágmarksrefsingu vegna kynferðisbrota gegn börnum.*

Meðal þess, sem fram kemur í framangreindri skýrslu, er að í norski og sænski refsilöggjöf er kveðið á um *lágmarksrefsingu* vegna kynferðisbrota gegn börnum. Samkvæmt norska ákvæðinu skal dæma mann í fangelsi, ekki skemur en eitt ár, hafi verknáðurinn falið í sér samræði. Þessi lögbundna lágmarksrefsing er óháð því hvort brot telst að öðru leyti sérlega gróft eða ekki. Í sænska ákvæðinu er gert ráð fyrir því

að lágmarksrefsing fyrir kynferðisbrot af þessu tagi sem telst mjög gróft verði ekki skemmri en fangelsi í tvö ár.

Nokkur ákvæði almennra hegningarlaga, nr. 19/1940, tilgreina lágmarksrefsingu við brotum gegn þeim. Þetta eru m.a. ákvæði er varða *nauðgun*, 194. gr., *manndráp*, 211. gr. og 2. mgr. 216. gr., *mannrán*, 226. gr., *flugrán*, 2. mgr. 165. gr., *íkveikju er skapar almannahættu*, 164. gr. og *rán*, 252. gr. Ekki er um tæmandi talningu að ræða, en eins og sjá má hefur verið tilhneiging til að tilgreina lágmarksrefsingu í ákvæðum er varða brot á miklum hagsmunum, sem litið er alvarlegum augum. Tel ég engan vafa leika á að alvarleg kynferðisbrot gegn börnum, er falla undir 200. og 201. gr. almennra hegningarlaga, eigi heima í flokki með ofangreindum brotum og ætti því að liggja lágmarksrefsing við broti gegn þeim.

Í fyrirliggjandi frumvarpi er lagt til að refsimörk vegna grófustu kynferðisbrota gegn börnum samkvæmt 200. og 201. gr. almennra hegningarlaga verði hækkuð. Með þeirri breytingu er gert ráð fyrir að refsingar vegna þessara brota þyngist. Í þessu sambandi vil ég sérstaklega vísa til II. kafla almennra athugasemda við lagafrumvarpið þar sem segir m.a: *Rétt þykir að alvarleiki þessara brota verði virtur í þessu ljósi og er því lagt til að refsimörk vegna grófustu kynferðisbrota gegn börnum samkvæmt 200. og 201. gr. verði hækkuð. Er þá gert ráð fyrir að refsingar vegna þessara brota þyngist (Leturbreyting umboðsmanns). Hér verður einnig að hafa í huga að ákvæði taka til brota þar sem venjulega er mikill aldursmunur á milli barns og geranda, sem brýtur gróflega gegn trúnaði sínum við barnið.*

Skoðun mín er sú að þau rök sem þarna eru færð fram, nýtist ekki síður til stuðnings þeirri breytingu sem ég legg til að gerð verði á 2. og 3. gr. fyrirliggjandi frumvarps, þ.e. að eigi skuli dæma mann skemur en eitt ár í fangelsi fyrir brot skv. 200. og 201. gr. almennra hegningarlaga

Ég vil leggja til að í stað þess, eða samhliða því, að hækka refsimörkin samkvæmt þessum ákvæðum, verði lögfest eins árs lágmarksrefsing vegna kynferðisbrota gegn börnum, en það mun, að mínu mati, leiða til þyngingar refsinga vegna þessara brota.

II

Í skýrslunni "Heggur sá er hlífa skyldi" kemur einnig fram að ég tel rétt að breyta ákvæði 202. gr. almennra hegningarlaga, nr. 19/1940, sbr. lög nr. 40/1992, á þann hátt að ákvæði 1. mgr. verði látið ná til barna yngri en 16 ára. Af þessu tilefni vil ég taka fram:

Með breyttum aðstæðum í þjóðfélaginu hefur sú skoðun hlotið æ meira fylgi, að rétt sé að veita börnum almennt ríkari vernd en tíðkast hefur, ekki síst í formi refsiverndar. Samkvæmt íslenskum lögum og Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna, sem Ísland er aðili að, er einstaklingur skilgreindur sem barn til 18 ára aldurs. Sjálfræðisaldur var hækkaður hér á landi með lögum nr. 71/1997 og voru ýmis rök færð fyrir þeirri breytingu. Í athugasemdum með frumvarpi til laganna segir m.a., að meginrökin fyrir hækkun sjálfræðisaldurs séu *breyttar þjóðfélagsaðstæður, ... og samræmingar-sjónarmið* hvað varðar alþjóðlega sáttmála og löggjöf í nágrannaríkjunum. Þá eru *barnaverndarsjónarmið* nefnd sem ástæða fyrir hækkuninni.

Að mínu mati eiga þau rök sem færð voru fyrir hækkun sjálfræðisaldurs að nokkru leyti einnig við um hækkun kynferðislegs lögdaldurs, en ég tel mikilvægt að viðhalda ákveðnu samræmi í löggjöfinni, þannig að vernd barnanna sé ekki að miklum mun lakari að því er varðar kynferðismál, en á öðrum sviðum. Þá ber að geta þess, að sambærileg ákvæði í refsilögum annarra Norðurlandþjóða, veita ríkari vernd en 202. gr. almennra hegningarlaga, þar sem kynferðislegur lögdalur er 15-16 ár. Tel ég rétt að huga að samræmingu, þannig að íslensk börn njóti sambærilegrar verndar og jafnaldrar þeirra í nágrannalöndunum.

Markmiðið með aukinni og óskilyrtri vernd barna á aldrinum 14-16 ára í kynferðismálum, hlýtur að vera að vernda þau gegn misnotkun sér eldri einstaklinga, sem reyna að nýta sér þroska- og reynsluleysi barnanna í kynferðislegum tilgangi. Takmarkið er því ekki að leggja refsingu við kynferðismökum jafnaldra, heldur, eins og að framan segir, að vernda börnin fyrir misnotkun eldra og reyndara fólks. Jafnhliða því að hækka aldursmörk í framangreindum ákvæðum almennra hegningarlaga, tel ég mikilvægt að við lögin verði bætt ákvæði þess efnis, að refsingu megi færa niður eða fella alveg niður, ef aðilar eru á líkum aldri og svipaðir í þroska, sbr. t.d. til hliðsjónar ákvæði 205. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. lög nr. 40/1992.

Ég vil leggja til að viðmiðunaráldur samkvæmt 1. mgr. 202. gr. almennra hegningarlaga verði hækkaður úr 14 árum í 16 ár.

III

Í Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna er að finna víðtækt ákvæði þar sem kveðið er á um vernd barna gegn ýmisskonar *ofbeldi og notkun*. Þar segir m.a. í 19. gr:

Aðildarríki skulu gera allar viðeigandi ráðstafanir á sviði löggjafar, stjórnsýslu, félags- og menntunarmála til að vernda barn gegn hvers kyns líkamlegu og andlegu ofbeldi, meiðingum, misnotkun, vanrækslu, skeytingarleysi, illri meðferð eða notkun, þar á meðal kynferðislegri misnotkun ...

Með þessum athugasemdum lýsi ég að öðru leyti yfir ánægju minni með framkomið frumvarp, sem miðar að ríkari refsivernd barna gegn kynferðisbrotum. Mikilvægi þeirrar verndar er óumdeilt og tel ég frumvarpið skref í þá átt að íslenska ríkið uppfylli skuldbindingar sínar samkvæmt Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna.

Virðingarfyllst,

Þórhildur Líndal